

Kvalitetssäkring

för förbättrad inomhusmiljö och energiprestanda
vid renovering av flerbostadshus

Pilotprojektet Brogården i Alingsås

Kristina Mjörnell and Peter Kovacs

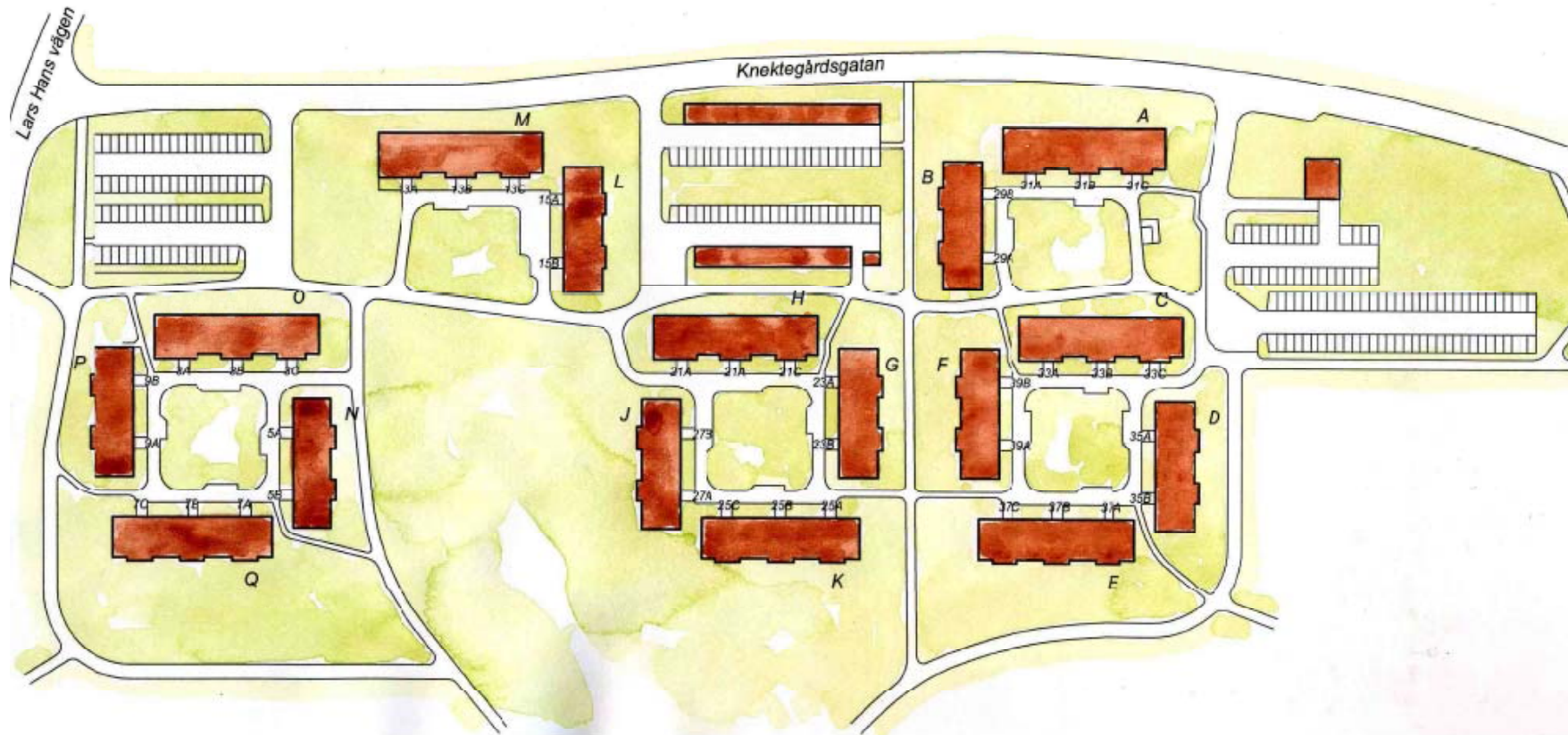
SP Sveriges Tekniska Forskningsinstitut

Bostadsområdet Brogården in Alingsås

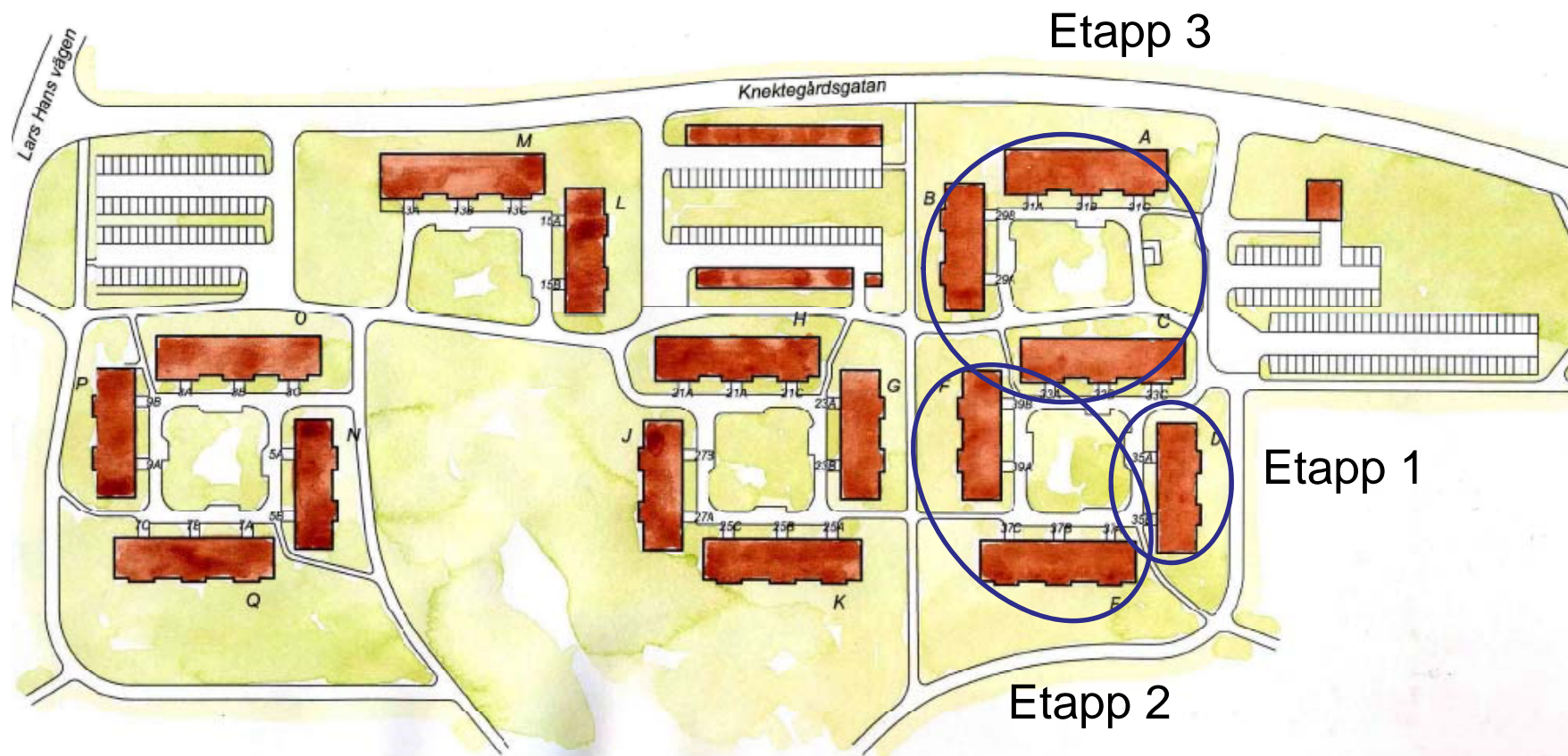
Ett bostadsområde byggt under rekordåren med 300 lägenheter som ägs av kommunala bostadsbolaget Alingsåshem AB.

Bostadsområdet Brogården in Alingsås

Målet är att renovera husen till "passivhusstandard".

Brogården före ombyggnad

- Hög energianvändning som skulle innebära höga kostnader i framtiden.
- Inga ekonomiska incitament för de boende att spara energi och de fick ingen återkoppling på sin energianvändning.
- Bristande termisk komfort orsakat av köldbryggor, otätheter och otillräcklig isolering.
- Fuktskador i betongplattan på mark
- Dåliga installationer.
- Små och trånga badrum.
- Begränsad tillgänglighet.
- Få mötesplatser för boende.

Energieffektivisering och god innemiljö

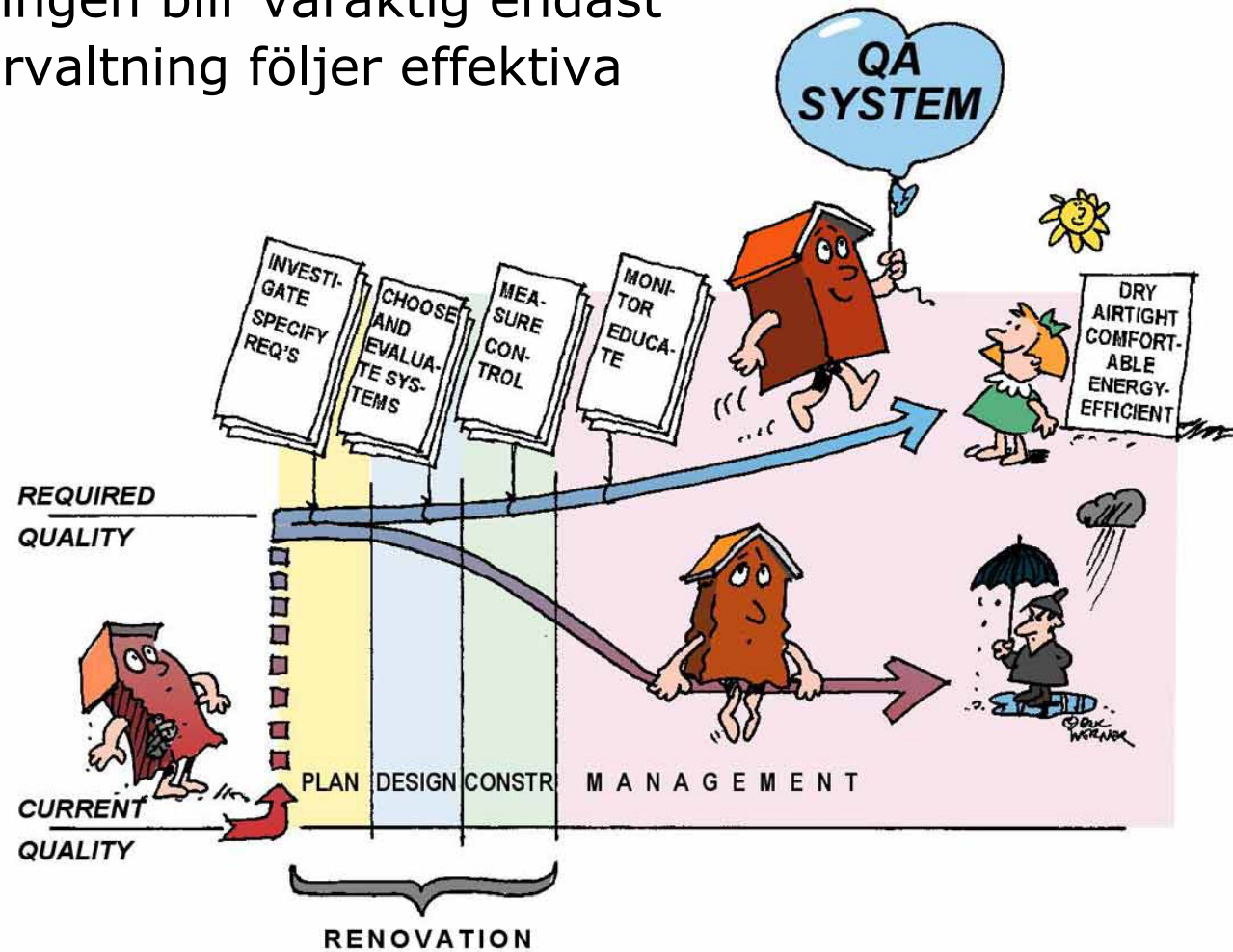
- Det är viktigt att inte koncentrera sig enbart på energieffektivisering utan samtidigt beakta hur innemiljön påverkas.
- För att uppnå bäst resultat av renoveringen krävs kunskap, kompetens, kontinuitet och kommunikation.
- Detta kan uppnås genom att införa ett kvalitetssäkrings-system som beskriver ett systematiskt sätt att arbeta.

Kvalitetssäkring vid ombyggnad av bostäder

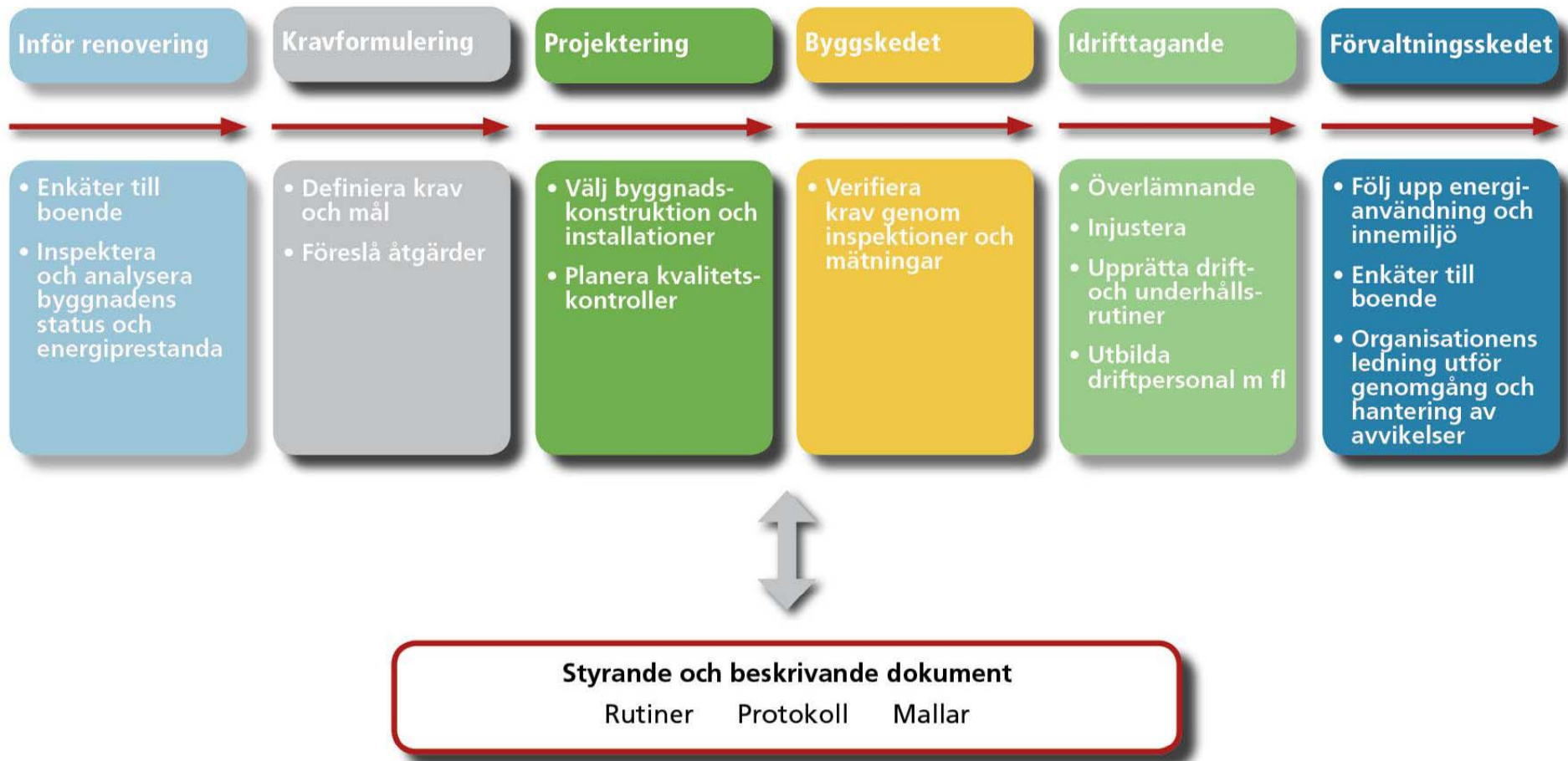
Energieffektiviseringen blir varaktig endast om drift och förvaltning följer effektiva rutiner.

Användning av kvalitetssäkring i Brogården

..vid planering, projektering, bygg, drift och förvaltning.

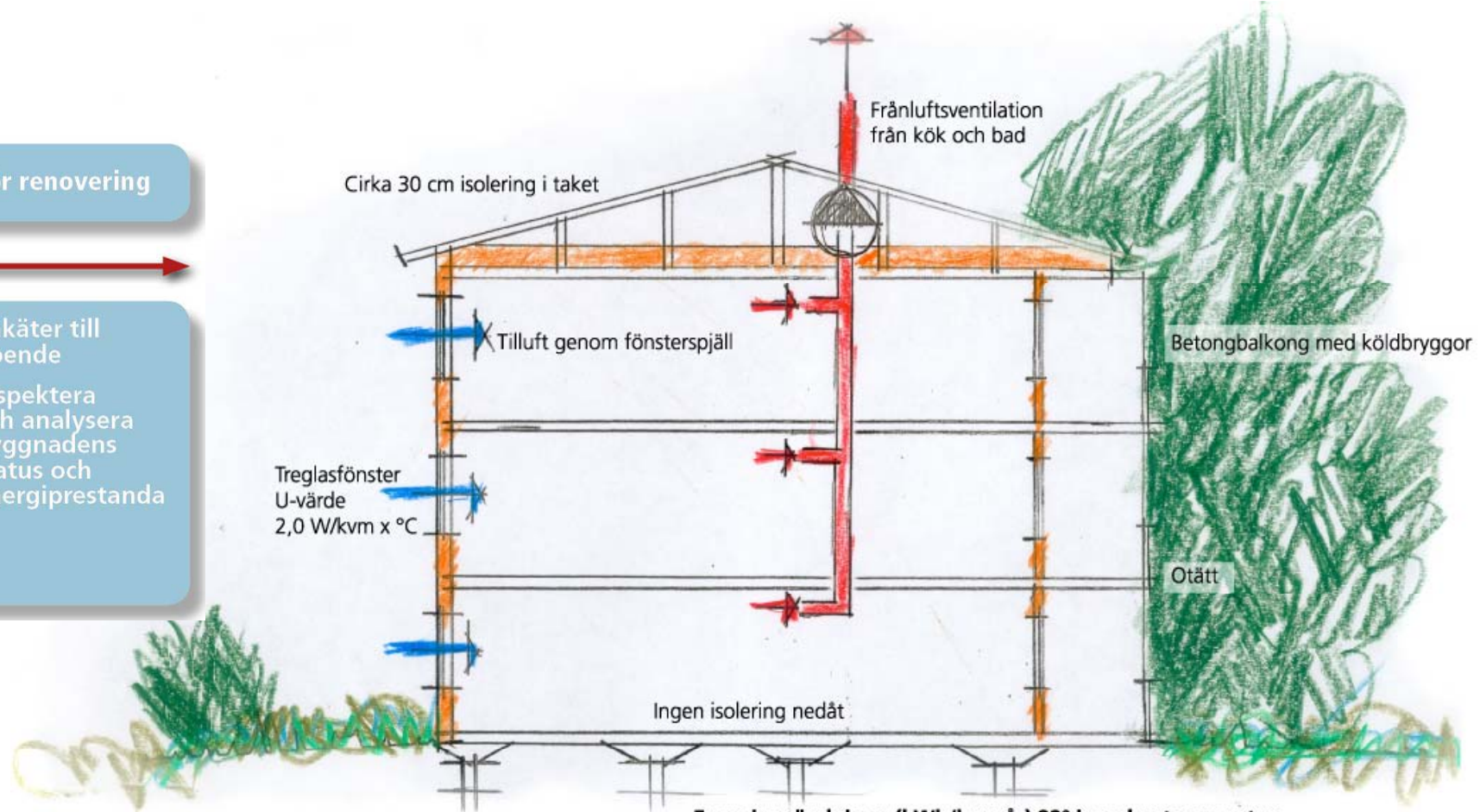

Inför renovering – Undersök byggnadens status och energiprestanda

Inför renovering

- Enkäter till boende
- Inspektera och analysera byggnadens status och energiprestanda

Energianvändning: (kWh/kvm år) 22° inomhustemperatur

Uppvärmning: 115

Varmvatten: 42

Hushållsel: 39

Fastighetsel (trappljus, tvättstuga etc): 20

Summa: 216

Figur: Hans Eek

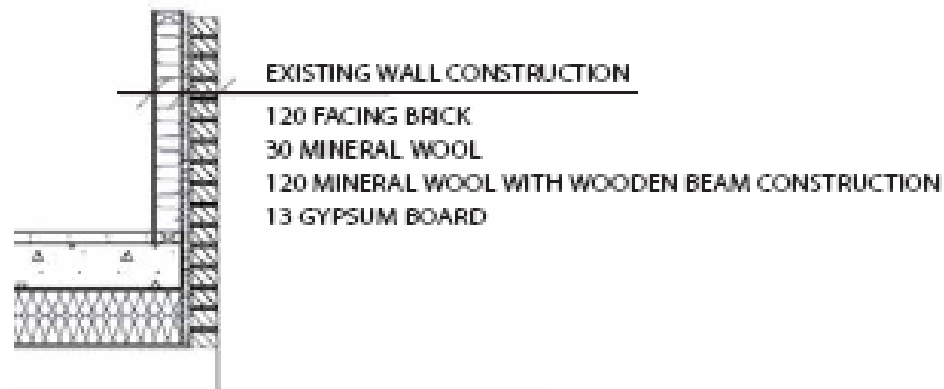
Inför renovering– Inspektera byggnads- konstruktionerna

Inför renovering

- Enkäter till boende
- Inspektera och analysera byggnadens status och energiprestanda

Inspektionerna visade:

- Skador på tegelfasader
- Fukskador i grundplattan
- Luft läckage

Figure 2.17 Exterior wall before renovation.

Figur: Ulla Jansson, 2008

Kravformulering – Definiera krav och mål

Kravformulering

- Definiera krav och mål
- Föreslå åtgärder

Energianvändning: Passivhus standard, öka andelen förnyelsebar energi (solvärme)

Innemiljö: Krav enl. P-märkt innemiljö (termisk komfort, luftkvalitet, fuktsäkerhet etc.)

Andra krav:

- Individuell mätning av energianvändning och inneklimat
- Användarvänlig teknik
- Litet behov av underhåll genom medvetna materialval
- Långsiktigt stabila hyresnivåer
- Bättre tillgänglighet för äldre och handikappade
- Mötesplatser för boende

Kravformulering – Föreslå åtgärder

Kravformulering

- Definiera krav och mål
- Föreslå åtgärder

- Tilläggsisolering av byggnadsskalet
- Nya energieffektiva fönster
- Nytt värme- och ventilationssystem med effektiv värmeåtervinning
- Balkongerna byggs in och inkluderas i boendeytan
- Större badrum
- Bättre tillgänglighet
- Individuell mätning

...

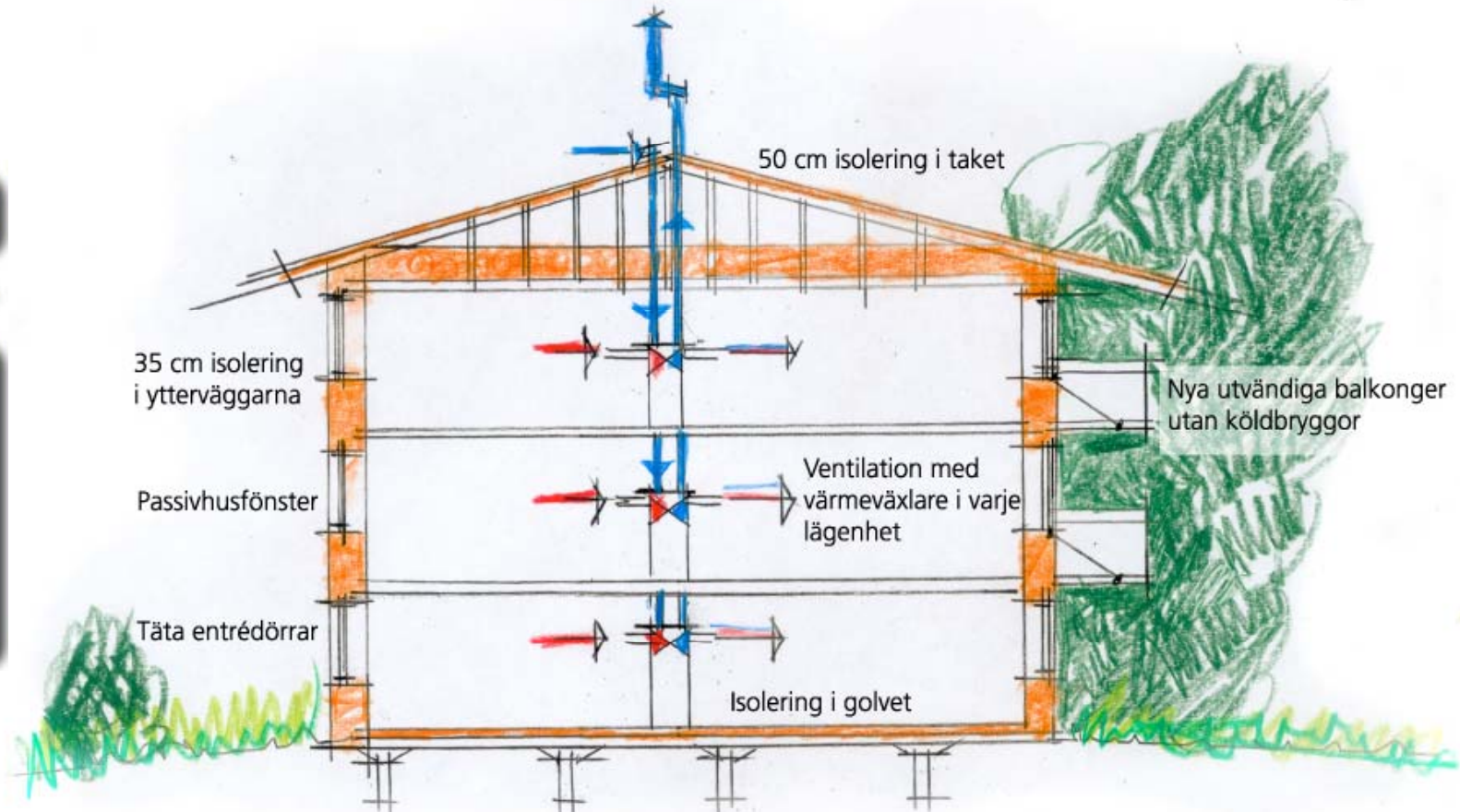

Projektering – Välj byggnadskonstruktion och installationssystem

Projektering

- Välj byggnadskonstruktion och installationer
- Planera kvalitetskontroller

Energianvändning: (kWh/kvm år) 22° inomhustemperatur

	Före renovering	Efter renovering
Uppvärmning:	115	27
Varmvatten:	42	25
Hushållsel:	39	27
Fastighetsel (trappljus, tvättstuga etc):	20	13

Figur: Hans Eek

Summa: 216 92

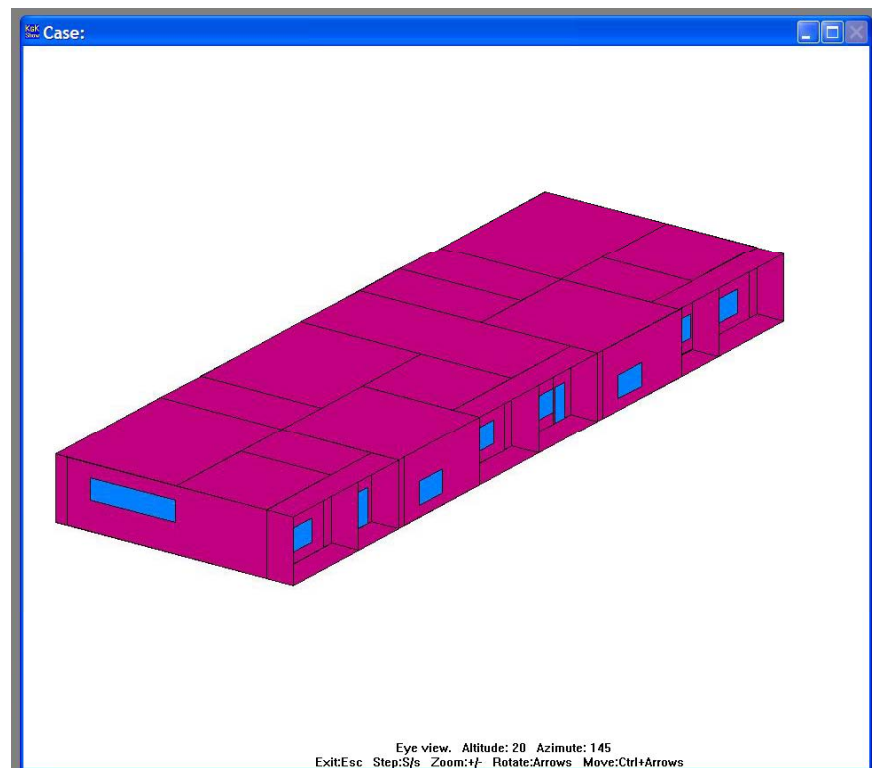

Projektering – Energiberäkningar

- Energibalansberäkning av hela byggnaden för att testa effekten av olika åtgärder för att hitta optimala (energieffektiva) lösningar.

Projektering

- Välj byggnads-konstruktion och installationer
- Planera kvalitets-kontroller

Figur: Ulla Jansson

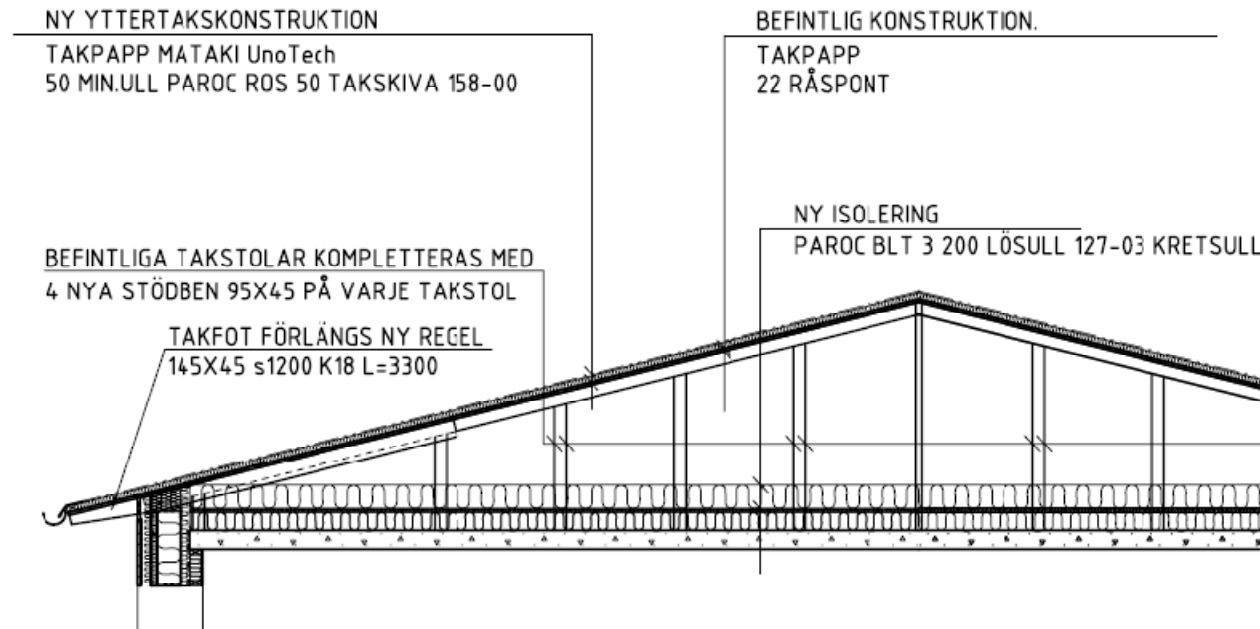

Projektering – Fuktberäkningar

- Fuktberäkningar av tilläggsisolerade konstruktioner (vind, vägg och platta på mark)

Projektering

- Välj byggnads-konstruktion och installationer
- Planera kvalitets-kontroller

Figur: WSP

Projektering – Utformning av ny vägg och fasad

Projektering

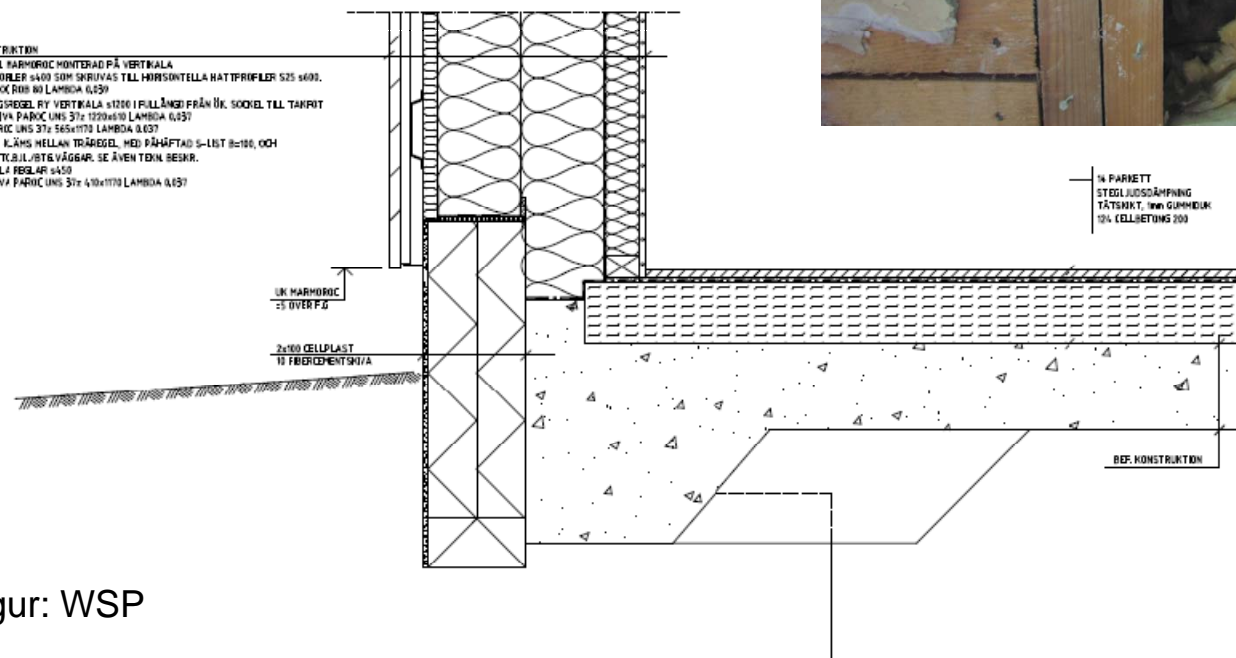
- Välj byggnads-konstruktion och installationer
- Planera kvalitets-kontroller

- Nya utfackningsväggar istället för att tilläggisolera befintliga väggar
- Nytt fasadmateriäl
- Kulturhistoriska värden?

NY VÄGGKONSTRUKTION

22 SKÄRPT ESEL PARMORIC MONTERAD PÅ VERTIKALA MONTERINGSPROFILER 400 SOM SKRIVAS TILL HÖRSÖNTELLA HATTIPROFILER 525 400.
30 MINJÄLL PÄRÖK RIBB 80 LAMBDA 0,037
170 YTTERVÄGGREGLER RY VERTIKALA 41200 I FÖLLÄNGD FRÄN ÖK. SOCKEL TILL TAKRIT
170 MINJÄLLSNIVÄ PÄRÖK LINS 37x 1320x10 LAMBDA 0,037
170 MINJÄLL PÄRÖK LINS 37x 565x1770 LAMBDA 0,037
0,2 PLASTPLÅT KLÄNS HELLAN TÖRREDEL MED PÄRÄFTAD G-LIST 8x100, OCH ANSLUTANDE BYGGLÖSTEL VÄGGAR. SE ÄVEN TERN. BEGR.
70x45 VERTIKALA FESLAR 4450
70 MINJÄLLSNIVÄ PÄRÖK LINS 37x 470x1770 LAMBDA 0,037
G GIPS

Figur: WSP

Projektering – Planera kvalitetskontroller

- Uppföljningsmöten med projektörer
- Planering av väderskydd
- Planering av fuktmätningar och lufttäthetsprovning

Projektering

- Välj byggnads-konstruktion och installationer
- Planera kvalitetskontroller

Inför byggskedet – Visningslägenhet

Ger de boende möjlighet att se de nya tekniska systemen och hur lägenheten kommer att se ut efter renovering.

Byggskedet

- Verifiera krav genom inspektioner och mätningar

Inför byggskedet

Byggskedet

- Verifiera krav genom inspektioner och mätningar

alingsåhem

SKANSKA

- Långsiktig samverkansentreprenad med gemensamm målbild och öppen kostnadsräkning
- Gemensam informations- och utbildningsdag med alla inblandade i projektet inför byggstart
- Entreprenören informerar regelbundet sina medarbetare och underentreprenörer

Byggskedet – Arbetet på byggplatsen

- Bygger och visar prototyp av väggelement
- Har arbetsberedning inför kritiska moment
- Använder väderskydd

Byggskedet

- Verifiera krav genom inspektioner och mätningar

Byggskedet – Verifiera krav genom inspektioner och mätningar

Byggskedet

- Verifiera krav genom inspektioner och mätningar

- Gå fuktronder på byggplatsen
- Gör fuktmätningar
- Gör lufttäthetsprovningar

Idrifttagande – Boende

- Informationsmöten med boende
- Kontinuerlig information på hemsida och i nyhetsbrev

Idrifttagande

- Överlämnande
- Injustera
- Upprätta drift- och underhållsrutiner
- Utbilda driftpersonal m fl

Idrifttagande – Drift och förvaltning

Idrifttagande

- Överlämnande
- Injustera
- Upprätta drift- och underhållsrutiner
- Utbilda driftpersonal m fl

- Överlämnande av byggnaden
- Injustering av systemen
- Upprätta drift- och underhållsrutiner
- Utbilda driftpersonal m fl

Idrifttagandet är en lång process som tar ca ett år.

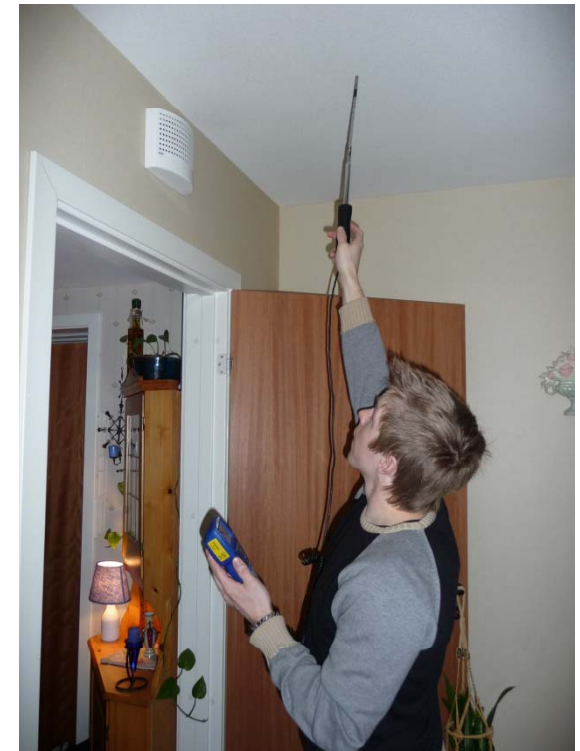

Förvaltningsskedet – Uppföljning

Förvaltningsskedet

- Följ upp energi-användning och innemiljö
- Enkäter till boende
- Organisationens ledning utför genomgång och hantering av avvikelser

- Följ upp energianvändningen - görs av den lokala energileverantören Borås Energi.
- Följ upp innemiljön - görs endast vid klagomål efter det att byggnaden tagits i drift.

Förvaltningsskedet – Boende

- Enkäter till boende
- Intervjuer med boende
- Etablera en god kontakt och bra kommunikationskanaler med de boende

Förvaltningsskedet

- Följ upp energi-användning och inomhusmiljö
- Enkäter till boende
- Organisationens ledning utför genomgång och hantering av avvikelser

Förvaltningsskedet – Ledningens genomgång

Förvaltningsskedet

- Följ upp energi-användning och inommiljö
- Enkäter till boende
- Organisationens ledning utför genomgång och hantering av avvikelser

- Organisationens ledning utför genomgång och hantering av avvikelser
- Feedback till ansvariga parter
- Justering av mål, styrande dokument etc.
- Ständig förbättring

Tack för er
uppmärksamhet!